*R*OMÂNEŞTE – AN INTELLECTUAL CONFESSION

Marinela-Viorica Sabou (Ţuculete)
PhD. Student, „1 DECEMBRIE 1918" University of Alba Iulia

Abstract:The volume "The Romanian" signed by Virgil Ierunca is a cultural documentary which contains essays, polemic articles and various notes about some Turkish style of Romanian writers or intellectuals who remained in their country. Virgil Ierunca managed to map the Romanian culture of the 1950s, as other critics have not done it yet, because of their patriotism and love of their country. He did not judge the writers' literary wishes, but he could not agree their desertion.
The most important article of the volume is "If we can speak" which gives the reader the justification of his process. Thus, the writers can be divided into several categories: in the top of the classification is the frivolous sinners, namely George Călinescu, Tudor Vianu, Mihai Ralea and Alecu Rossetti; the sinners of so-called revolutionary inertia, for instance Geo Bogza; the sinners because of their fear of the revolt of their past, were represented by Traian Herseni, Ion Marin Sadoveanu, Eusebiu Camilar; the collaborators with shame and distances: Şerban Cioculescu and Al. Dima; the trade opportunists: Zaharia Stancu, Demostene Botez, Cicerone Theodorescu and the last category, the officials who are supposed to maintain the system flaw.
The critic Virgil Ierunca was aware of the polemic, pamphlet accents, and also of the justice tone, and he preferred the truth instead of the unclear things. All the selected materials of the author's book in 1964, were the results of a real battle. He felt a duty of a scream, but also one of the truth. In some pages we notice the praising and the neutral tone of some artists such as: Constantin Brâncuşi, George Enescu, Alice Voinescu, Mihai Eminescu or Eugen Lovinescu.
The book has on the last cover a writer's confession about this work in which he expresses his beliefs , as he felt from exile, about the intellectuals' world in their native country, Romania, The reading of these lines is an encouragement for all people who will read the pages of this book, emphasizing the ages of an era in which we will notice how people acted on that time, and the consequences of their actions and at last the social, political and cultural phenomena about the Romanian society in the post-war period.

Keywords:memory, insomnia, conscience, limitation, screem

În volumul *Românește* autorul Virgil Ierunca explică semnificația titlului apreciind că această carte este o parte din bilanțul confesiune al unui intelectual care a trăit în exil tragedia comunismului. Acesta își asumă ipostaza de martor al celor relatate încercând să elucideze tonalitatea pamfletară ce se substituie uneori polemicii de idei. Observăm că e o carte diferită „care îl pune pe istoricul literar de astăzi în fața câtorva probleme extrem de complexe și de complicate în același timp".[1]

Distingem în paginile cărții mai multe capitole cărora li se substituie titluri ce duc la figuri remarcabile ale peisajului cultural românesc, locuri din țară sau din afara acesteia, aprecieri asupra creației și conținutului de idei al operei unor scriitori români, raportate la contemporaneitate, propriile idei despre lumea socială și politică din zilele sale în raport cu trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat, precum și unele simple note sau aprecieri asupra unor scriitori aparținând literaturii române și celei universale.

În partea incipientă, capitolul *Acasă,* Ierunca *e pedantul cazurilor pozitive*[2] și face referire la Constantin Brâncuși, Ion Barbu, Lucian Blaga, Alexandru Busuioceanu, Vasile Voiculescu, Eugen Lovinescu, Alice Voinescu, George Enescu, încheindu-se cu neo-memoriale, ce cuprinde însemnări despre ,,cei ce poartă exilul ca pe o cruce răscolitoare de întoarceri, toți cei care trăiesc exilul ca un

[1] Manolescu, Florin. *Între amintire și uitare*. [*Virgil Ierunca, Românește*]. În: Luceafărul, nr. 36, 4 sep. 1991, p. 5.
[2] *http://revistacultura.ro/nou/2011/04/virgil-ierunca-si-documentarul-de-moravuri-literare*

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

fel de cruce de dor, toți cei care nu-și compromit agonia până la sfârșitul sfârșitului."[3] Poziționându-se în rândul celor care apără cu demnitate spiritualitatea românească în vremuri de restriște, Virgil Ierunca transmite un îndemn contemporanilor de a păstra vie memoria celor care s-au jertfit pentru păstrarea identității de neam și țară. Mereu face referire la crimele săvârșite de regimul comunist amintind, de data aceasta, despre răul înfăptuit contra lui Gheorghe Brătianu și lui Mircea Vulcănescu pe care îi consideră ,,doi boieri ai spiritului"[4]. Impresionează în acest text încercarea de a defini noțiunea cuvântului *Românie*. Acest cuvânt, în opinia sa, definește tot ceea ce îl leagă de pământul românesc, dar situația acestui pământ îl face să perceapă cumpenele de fântâni din România ca pe niște spânzurători de unde și folosirea unei exclamații ce apare ca un strigăt dureros într-o lume care ridică multe semne de întrebare și așteaptă multe răspunsuri. Autorul încheie aceste *Neo-memoriale* cu referiri la Grigore Gafencu despre care afirmă că „făcea parte din cei câțiva care și-au transformat exilul într-o insomnie a conștiinței"[5].

Ar fi nedrept, însă, a nu scoate la lumină câteva dintre aprecierile legate de marii oameni ai culturii noastre. Astfel, referindu-se la Constantin Brâncuși, pornește de la Mihai Eminescu, poetul ce atinge înălțimi proprii unui Hönderlin, de aceea tradus într-o limbă străină își pierde frumusețea, în timp ce în artele plastice se întâmplă cu totul altfel. Opera brâncușiană vorbește oamenilor prin semne și lucruri în mod universal, dar totodată românesc. Autorul a remarcat la Constatin Brâncuși faptul că prin reducerea anumitor laturi ale realului s-au sărăcit doar aparențele, în timp ce esența artei se îmbogățește. Pasărea lui Brâncuși nu are pene și alte atribute pentru că sculptorul a vrut să rămână o replică de absolut dată pământului. La fel din Domnișoara Pogany n-a mai rămas decât natura muzicală a grației. Printr-o fină analiză a lucrărilor lui Brâncuși cu largi trimiteri spre unii critici fancezi sau analogii cu poezia lui Ion Barbu sesizează nevoia amândurora de a se dezbăra de materie, de greutatea ei.

Ierunca a fost mereu adeptul dreptului la critică, considerând-o preventivă și necesară în viața unui popor, dar nu se confundă cu a nega un scriitor: „critica nu e negație"[6]. Cele câteva rânduri despre Ion Barbu pornesc de la faptul că, la moartea acestuia, presa din București nu a semnalat momentul. Concluzia la care ajunge este aceea că simpla tăcere poate fi un omagiu pe care destinul îl arată acestuia. Îl consideră ca fiind cel dintâi care vestește la noi poezia poeziei.

Alexandru Busuioceanu este un nume mai puțin cunoscut, dar Virgil Ierunca a fost mereu impresionat de formația spirituală a acestuia și l-a aflat prin lucrarea acestuia asupra istoriei artei cu referiri la Pietro Cavallini, pe care o consideră ca fiind un studiu aprofundat asupra lui. L-a cunoscut și personal când a fost în Spania unde i-a vorbit cu înflăcărare, nu despre artă, ci despre daci, despre tăria lor în luptele de apărare. Discuțiile au continuat și la Paris pe când Busuioceanu se afla în vizită și chiar pe patul de moarte când Virgil Ierunca l-a vizitat.

Dintre poeții moderni nu putea să lipsească Lucian Blaga al cărui poem, în general, nu e recurs, ci modalitate nouă de rostire. Îl vede ca pe o personalitate interogativă, ca pe un poet metafizic. Urmează o analiză subtilă a deosebirilor dintre Arghezi și Blaga și, de fapt, a fiecărui volum în parte semnat de marele poet – filozof.

Se oprește apoi asupra unui reprezentant al tradiționalismului românesc, Vasile Voiculescu, poet care rămâne în literatura română mai ales ca un autentic poet religios. Spre deosebire de predecesori, la el credința este un mod de viață. A citit volumele sale, inclusiv un volum în manuscris în care a văzut „aportul lui Vasile Voiculescu la procesul de înrădăcinare a acelor valori care să ferească neamul românesc de destrămarea esenței lui."[7]

La douăzeci de ani de la moartea lui Eugen Lovinescu, îl consideră pe acesta un simbol. Sesizează faptul că într-o epocă în care se pare că totul a fost răsturnat în atitudinea față de oamenii

[3] Virgil Ierunca, *Românește, Editura Humanitas, 2005, București,* p. 66
[4] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 66
[5] Virgil Ierunca, op. cit., p. 66
[6] Popa, Mircea, *Reîntoarcerea la Ithaca, scriitori români din exil*, București, Editura Globus, 1998, p. 205
[7] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 44

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

de cultură, comuniștii nesuportându-l nici pe sociologul Eugen Lovinescu care trăia cu nostalgia Apusului, nici pe gânditorul care vedea în Rusia o permanentă primejdie și nici pe criticul ce se opunea cu îndârjire concepției marxiste. De asemenea, ajunge la concluzia că Lovinescu a fost respins pentru concepția sa critică și estetică, fiind un apărător al autonomiei esteticului, asemenea lui Maiorescu. Crede, însă, că, până la urmă „Eugen Lovinescu a introdus în moravurile românești prestigiul unui stil de a fi și de a face”[8].

Se observă la Virgil Ierunca o mare putere de muncă, dorința de a dezlega misterul unei epoci, de a face conexiuni și de a formula verdicte sau aprecieri pertinente. O atitudine critică are Ierunca și față de universitate, ca instituție culturală bine definită, un loc unde nu li s-a permis intrarea lui Eugen Lovinescu sau Constantin Noica și unde au mai existat semne ale demnității românești printr-o serie de nume, printre care și Alice Voinescu despre care spune că se numără printre aceia puțini care au văzut în cultură nu numai o zestre intelectuală, ci și o virtute. Continuatoare a ideilor maioresciene, Alice Voinescu este văzută cu plusurile și minusurile sale, cu credința și conștiința ortodoxiei sale, în ciuda nenumăratelor ieșiri în afara granițelor țării unde a cunoscut diferite orientări în timp ce se ocupa atât de filosofie, cât și de teatru de care era pasionată. Cronicile sale teatrale sunt adevărate studii asupra acestei arte, concepția ei filosofică fiind, după cum însăși mărturisește, tributară esteticii bergsoniene.

Printre ultimele însemnări din această parte a volumului *Românește*, intitulată sugestiv *Acasă* găsim referiri la George Enescu, muzicianul dat de România modernă. Îi reproșează acestuia faptul că, pentru a crea, a folosit ca izvor de inspirație mitologia clasică, în timp ce ar fi putut scoate din lumea de basm a României, din legendele și mitologia românească, pretexte unice de a interoga destinul și de a sluji muzica.

Al doilea capitol al cărții *Geografie* debutează cu însemnările din septembrie 1949, pe care le-a intitulat *România în munți*. Vorbește aici nu numai despre degradarea țarinei, ci și despre cea a conștiinței. Numește armele tainice prin care poporul a ținut piept - *indiferență, refuz, detașare, umor* - toate sub semnul non-violenței. Dă ca exemplu episoade din istoria neamului dominate de figurile lui Horia, Cloșca și Crișan sau Avram Iancu. Perioada istorică la care face referire e deosebit de tulbure motiv pentru care oamenii și-au pierdut răbdarea, iar tiranii măsura, ceea ce face ca mulți să ia drumul munților, de unde și titlul ales, iar cei rămași se uită tot spre munți ca o izbăvire. Toate acestea dovedesc faptul că autorul a avut o percepție corectă asupra evenimentelor, urmărind cele două laturi ale existenței: omul și locul.

Anii 1956-1957 ne poartă prin locuri situate în afara granițelor țării, precum Berna, Posnan, Budapesta, Belgrad și Moscova. Însemnările despre Berna sunt legate de Procesul de la Berna pe care îl privește cu ironie. Gândul îi zboară, însă dincolo de Berna, într-un spațiu drag, mioritic, spre Decebal, Horia sau Avram Iancu. Merită să fie cunoscute aceste trăiri ale unui om aflat departe de țară pentru care trecutul nu e doar o filă oarecare din istoria neamului, ci una lipită de sufletul oricăruia care simte românește.

Pe parcursul a 77 de pagini sunt cuprinse mai multe scrieri sub genericul *Dimpotrivă* al cărui sens ni se va dezvălui pe parcursul lecturii. Acest capitol este rezervat îndeosebi „unor cazuri de dezertare morală a scriitorilor și ele se imflamează adesea pamfletar”[9]. În eseul intitulat *Dacă putem vorbi*, Ierunca încearcă o clasificare, „o cartografie a colaboraționismului, a căderii omului sub vremi ”[10]. Alte titluri fac trimitere la versuri aparținând unor poeți cunoscuți precum e Mihai Eminescu. Versul *Tot românul plânsu-mi-s-a* din cunoscuta sa *Doina* nu este singular în aceste rânduri, ci se alătură multe altele care se potrivesc precum o mănușă pentru a ilustra vremurile pe care le-a trăit și care au revenit cu și mai multă acuitate.

Întrebările retorice din articolul următor sunt formulate în urma unei autoanalize menite să-i disculpe mai ales pe cei din exil pentru faptul că încerarcă să scoată la lumină situația din țară,

[8] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 52
[9] *http://revistacultura.ro/nou/2011/04/virgil-ierunca-si-documentarul-de-moravuri-literare*
[10] Ionescu, Al. Th., *Datoria țipătului. [Virgil Ierunca, Româneşte]*. În: Calende, 3, nr. 4, 1993, p. 7.

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

având posibilitatea să o facă, pentru că pot vorbi. Ei, cei din diaspora, îi consideră pe scriitorii şi gânditorii dintr-un regim comunist inginerii sufletelor moarte, fiecare avându-şi păcatele lor, mai mari sau mai mici, pe care nu se sfieşte să le numească, amintindu-i şi pe o serie de scriitori, istorici literari, critici actuali.

Face referire, în paginile următoare, la trei scrisori prin care nume cunoscute precum Mihai Ralea, Demostene Botez şi George Călinescu au cerut să fie înscrişi în rândurile partidului comunist. Epitetelor dure la adresa acestora li se adaugă comentariile la fel de dure despre această situaţie pe care o consideră „un spectacol trist”[11] al unor suflete captive. Aminteşte faptul că aceştia ar fi avut libertatea de a tăcea, dar au preferat să-şi vândă şi sufletul. Un răspuns amplu a primit George Călinescu la articolul publicat în *Contemporanul* la rubrica *Cronica optimismului*, după o introducere în care face referire la felul cum sunt priviţi cei plecaţi din ţară.

Critică aspru tematica unor cronici ale lui George Călinescu, precum şi reportajele acestuia care nu au nimic în comun cu viaţa adevărată a muncitorului român în era comunistă. În ce priveşte acuzaţia de lipsă de patriotism subliniază faptul că tocmai despre patriotism este vorba în ceea ce-l priveşte, în timp ce acest lucru nu se prea vede atât la cei din fotoliile academiei, cât şi în coloanele ziarelor, în scrisul cu influenţe politice, sau, mai ales, din tăcerea unor scriitori care preferă să nu se implice, să nu ia exemplul celor polonezi sau al celor maghiari.

Evidenţiind atitudinea acestora subliniază ideea că cei dinafară nu vor asculta lecţiile de patriotism din partea celor care, de fapt, nu dau dovadă de patriotism, nu sunt, cu adevărat, preocupaţi pentru a înţelege destinul culturii şi literaturii româneşti. Nu neagă valoarea lui George Călinescu în calitate de scriitor, dar îl acuză de faptul că are în vedere doar un *oportunism ontologic*. La fel se întâmplă şi cu Brâncuşi pe care Călinescu nu-l înţelege, deşi, în opinia sa, acesta este „taină din taina geniului românesc.” [12]sau cu Vasile Alecsandri pe care, după ce îl numeşte adevărat părinte al poeţilor români, este criticat ca lipsindu-i vocabularul liric, dar îl dojeneşte pe Virgil Ierunca pentru că nu i-ar fi acordat atenţia cuvenită. Şi exemplele ar putea continua, toate cu scopul de a scoate în evidenţă influenţa nefericită a regimului comunist asupra conştiinţelor, asupra evoluţiei culturii şi literaturii române, asupra criticii literare subordonate ideilor comuniste.

Sondând profunzimile operei şi vieţii lui Tudor Arghezi şi comparându-l cu poeţi ca Lucian Blaga sau Vasile Voiculescu, Virgil Ierunca ajunge să-l numească pe acesta „gâdilici de Curte Veche”[13]. Faţă de creaţia argheziană şi de atitudinea lui Arghezi în epoca de tristă amintire, cea a comunismului, Virgil Ierunca îşi pune, cu îngrijorare, diferite întrebări retorice.În ceea ce-l priveşte pe Tudor Vianu, Virgil Ierunca ajunge la concluzia că acesta nu mai e Tudor Vianu. O face din perspectiva celui care scrie dintr-o ţară liberă, dar cu un fel de libertate măsurată „al intelectualului care-şi leapădă conştiinţa”[14].

Orizontul intelectual al lui Tudor Vianu se schimbă în compania lui Mihai Ralea, ambii preocupaţi de UNESCO, de nenumărate călătorii pentru a promova imaginea R.P.R. În acest context, într-o dezbatere de masă rotundă despre umanism, Tudor Vianu ajunge la sintagma *umanismului socialist*, considerând *umanismul* un cuvânt cheie şi fiind rostit mereu alături de *socialism*, născându-se astfel umanismul socialist. Virgil Ierunca aduce în atenţia noastră broşura semnată de Tudor Vianu şi intitulată *Permanences de la littérature roumanie* despre care consideră că este „o mare eroare”[15], actul de demisie intelecuală şi morală al lui Tudor Vianu opţiunile partinice ale autorului făcând din această broşură de zece pagini „un manifest incalificabil de propagandă”[16] care voia să-i convingă pe cei din străinătate că în România a avut loc *o revoluţie* şi nu o ocupaţie străină.

[11] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 109
[12] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 121
[13] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 134
[14] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 134
[15] Manolescu, Florin. *Între amintire şi uitare. [Virgil Ierunca, Românește]*. În: Luceafărul, nr. 36, 4 sep. 1991, p. 5.
[16] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 144

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

Îi reproșează lui Tudor Vianu faptul că a exclus din rândul *permanenților* tocmai pe cei care reprezintă „mândria verbului românesc”[17], negăsind loc pentru Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Ion Pillat, Adrian Maniu sau Dan Botta, la care adaugă prozatori ca Mircea Eliade, Mateiu Caragiale sau H.P. Bengescu.

De Mihai Beniuc își propune să se ocupe pentru ca românii să cunoască anumite lucruri, răul pe care poetul i l-a făcut lui Lucian Blaga, umilindu-l, înjurându-l sau amenințându-l. A fost *turnătorul acestuia*, acuzându-l de neaderarea la actualitate. Romanul lui Mihai Beniuc *Pe muchie de cuțit* este văzut ca un act de acuzare a lui Blaga pe care îl numea *Marele Anonim*. Capetele de acuzare și jignirile aduse aveau rolul, într-un regim comunist, de a-l trimite la închisoare. Dar acesta nu și-a atins scopul tocmai datorită unor împrejurări care au avut ca finalitate salvarea lui Lucian Blaga.

Transformarea lui Geo Bogza sub influența regimului comunist este văzută cu ochiul criticului de Virgil Ierunca, acesta considerând că scriitorul Geo Bogza este scriitorul tipic ce a trecut de la revoltă la imnul fără perdea, dovedind prin atitudinea sa o pildă a lașității. Nu neagă talentul lui Geo Bogza, dar îi reproșează faptul că nu a strâns în jurul său o pleiadă de scriitori curajoși. Observăm că sunt sancționate toate gesturile de pactizare cu regimul comunist a scriitorilor cu prestigiu „care ar fi trebuit să funcționeze ca niște modele, literare și civice deopotrivă”[18].

Titlul *Exilul filozofiei* deschide calea spre înțelegerea glasului filozofiei și al filozofilor care a fost ucis. În ce privește poezia, constată faptul că ideologia comunistă „dizolvă mesajul poetic”[19]. Sărbătorirea la București a 50 de ani de la moartea lui I.L. Caragiale este văzută ca o impostură, ce punea la cale „intrarea post-mortem a scriitorului în partid”[20], iar Virgil Ierunca își asumă sarcina de a spulbera această intenție a propagandei de la București. Dă nenumărate exemple prin care demonstrează că, de fapt, I. L. Caragiale nu a aderat la ideologia care îl acoperea cu laude în regimul comunist și se întreabă ce s-ar fi întâmplat cu Caragiale pentru conținutul operelor sale, dacă Păstorel Teodoreanu a făcut ani de temniță doar pentru o epigramă.

Sub titlul *Criza noastră cea de toate zilele* Virgil Ierunca subliniază faptul că prin anii ’45-’46 era acuzat de a fi semnalat faptul că „există o criză a culturii românești”[21]. Se observă că sunt pagini care merită a fi recitite din când în când pentru a cunoaște în profunzime atitudinea lui Virgil Ierunca, strigătul acestuia dintr-o țară liberă pentru a atrage atenția asupra unei situații dureroase din propria țară.

Următorul capitol al cărții este intitulat *Neo-iobăgia ideologică*, un titlul ce concetrează mesajul textelor semnate de Virgil Ierunca. În *Cadavrul viu* vorbește despre Rusia și epoca Hrușciov și urmărește manifestările vremii în diferite ramuri ale culturii: literatură, pictură, muzică. Declinul ideologiei în Uniunea Sovietică este urmărit și în *Ideologie și folclor*, constatând că marxism-leninismul a devenit un fel de folclor politic. *Despre învierea mujicilor* aduce în prim plan însemnările uni cetățean sovietic condamnat să trăiască într-un lagăr de muncă forțată. Adevărul *destalinizării* este evident la tot pasul. Un examen serios al situației din Rusia este realizat și sub titlul *A fi tânăr*.

În capitolul *Confluențe* găsim însemnări despre Albert Camus, Béla Bartók și Giovanni Papini. La moartea lui Albert Camus, Virgil Ierunca încearcă să contureze un portret al acestuia din perspectiva pe care și-o asumase legat de condiția de exil a omului în lume pentru că acesta a scos în evidență nedreptatea ce li s-a făcut unora într-o societate care și-a pierdut valorile. Îl consideră pe Camus, nu generos cu cei din exil, ci just, apropierea de aceștia fiind văzută nu ca o compătimire, ci ca pe o datorie față de sine și față de societatea în care a trăit.

[17] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 146
[18] *http://revistacultura.ro/nou/2011/04/virgil-ierunca-si-documentarul-de-moravuri-literare*
[19] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 163
[20] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 166
[21] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 166

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

Pentru cei din exil, Camus era cel dintâi care a prețuit cele două cuvinte: *intelectual* și *occidental*. Remarcă îndemnul acestuia de a nu ceda în fața vicisitudinilor istoriei. Făcând o analiză a ipostazei de filozof a lui Camus, subliniază faptul că acesta „a coborât filozofia în literatură, nu pentru a ilustra un sistem, ci pentru a se exprima, necesar în acest limbaj."[22] Actualizează fiecare din operele lui Camus oprindu-se și asupra problemei sinuciderii pe care acesta o respingea categoric: „punând capăt vieții, accepți că ești învins, pui capăt destinului tău absurd, pe care de fapt trebuie să-l menții pentru a i te împotrivi"[23]. Gazetarul Albert Camus este văzut ca o persoană ce ține piept acelui neo-totalitarism ce se străduia în 1944 să treacă drept o simplă filozofie a istoriei. Astfel, Virgil Ierunca a sesizat faptul că Albert Camus a fost mereu alături de victimele imposturii și terorii din estul Europei.

Câteva *Simple note despre Béla Bartók* aduc în atenția cititorilor pe compozitorul prețuit mai ales post-mortem scoțând în evidență atitudinea acestuia față de realitatea comunistă. Este comparat cu alți compozitori ai vremii sale ceea ce dovedește aplecarea atentă a lui Virgil Ierunca și spre arta muzicală. Apartenența lui Béla Bartók la lumea științei este descoperită de Virgil Ierunca nu numai în pasiunea lui de a culege sistematic și de a orândui texte, ci și în câteva aspecte savante ale muzicii acestuia, care nu reușesc să umbrească mesajul muzicii.

Nu este lăsată sub tăcere nici drumeția lui Béla Bartók în zona Maramureșului de unde a cules colinde pe care le-a purtat în exil, în America, ele însumând cel puțin două mii cinci sute de cântece populare românești. Virgil Ierunca a considerat că ecourile românești prezente în lucrările lui Bartók subliniază faptul că la acesta obsesia românească e foarte bogată, scriitorul notând toate acele creații de inspirație transilvăneană ce ne poartă pe tărâmul dansurilor, cântecelor sau baladelor populare. Aceste note asupra creației și influențelor din opera lui Béla Bartók dovedesc o bună cunoaștere de către Virgil Ierunca și a acestei laturi a artei, fiind în măsură să facă analize pertinente.

O altă *întâlnire* a lui Virgil Ierunca este aceea cu Giovanni Papini pe care l-a cunoscut la Florența. Cel mai mult l-au impresionat discuțiile despre România. Menționează ultima lucrare a acestuia *Judecata de apoi* prin care consideră că răscumpăra lumina prin lumină pentru că ultimele pagini ale cărții le-a scris aproape orb. În *Cuvinte și limite* găsim însemnări ce completează acest spectru, referitoare la Constantin Noica, Mircea Eliade, Mircea Florian, Mircea Streinul, Nicolae Iorga, Paul Zarifopol, Lucian Bădescu, Pentru Dumitriu, Eugen Drăguțescu și Ion Pârvulescu. După cum se poate observa, o serie de nume foarte cunoscute, dar și altele mai puțin știute de generația noastră, dar care nu fac altceva decât să completeze viziunea despre lumea literară postbelică a tuturor celor interesați.

Virgil Ierunca îl consideră pe Mircea Florian un adversar al existențialismului, definitiv legat de ortodoxie într-o vreme în care Lucian Blaga ajungea la o concluzie total diferită. Virgil Ierunca nu respinge ortodoxismul, ci crede mai degrabă într-un „existențialism creștin"[24] care să spună totul despre sufletul românului și despre existența și locul acestuia în lume.

Vorbind despre romanul *Prăvălia diavolului* îl prezintă pe autorul acestuia, Mircea Streinul, scriitor bucovinean pe care îl cunoscuse și care, înainte de moarte îl îndemnase să-i citească această carte, deoarece va afla lucruri inedite despre Rusia. Virgil Ierunca îl consideră pe acest romancier un înnoitor de forme, cultivând un fel de „collage epic", dar și o imagine a satului bucovinean, a unei lumi cu „accente fantastice de basm, de parabolă și de mit."[25]

Ultimul capitol *Concesii* se plasează în aria literaturii. Îl consideră pe Maurice Blanchot „singurul scriitor modern prin care literatura devine o religie, o altă religie – aceea care introduce binele în moarte și care ucide moartea prin cuvânt"[26]. La Antonin Artaud remarcă o anume tristețe.

[22] Virgil Ierunca, *op. cit*., p. 166
[23] Virgil Ierunca, *op. cit*., p. 166
[24] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 260
[25] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 262
[26] Virgil Ierunca, *op. cit*., p. 277

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)

Apoi, apar o serie de observații în legătură cu *Dogmatica* lui Karl Barth, Jacques Rigaud, André Gide, Robert Desnos, Drieu la Rochelle cu opera sa *Récit secret*, aparținând culturii franceze, dar și despre Emil Cioran. La aceste nume se adaugă Henri Michaux, George Bataille, Ernest Jünger, Raymond Abellio, André Gorz, Pierre Oster, Brice Parain sau Romano Guardini. Totul se încheie pe un ton melancolic: „cine e mai bătut de vânturi decât noi cei de aici în căutarea Țării și cei de-acolo din Țară, în propria lor căutare? Nu, n-a sosit încă vremea pregătirii de sărbătoare!”[27]

Considerăm că un studiu despre Virgil Ierunca nu ar trebui să ne îndepărteze de lucrările lui, ci dimpotrivă, să constituie un îndemn nu numai la lectură, ci și la meditație asupra celor scoase la lumină de acesta în urma unei cunoașteri demne de apreciat a spectrului cultural și politic al vremii sale.

BIBLIOGRAPHY

1. Behring, Eva, *Scriitori din exil 1945-1989. O perspectivă istorico-literară*, traducerea din limba germană de Tatiana Petrache și Lucia Nicolau, București, Editura Fundației Culturale Române, 2001.
2. *http://revistacultura.ro/nou/2011/04/virgil-ierunca-si-documentarul-de-moravuri-literare*
3. Ionescu, Al. Th., *Datoria ţipătului. [Virgil Ierunca, Româneşte]*. În: Calende, 3, nr. 4, 1993, p. 7.
4. Manolescu, Florin. *Între amintire şi uitare. [Virgil Ierunca, Românește*]. În: Luceafărul, nr. 36, 4 sep. 1991, p. 5.
5. Mănescu, Florin, Alexandru, *Limitele lui Virgil Ierunca*, România literară, 2017.
6. Popa, Mircea, *Reîntoarcerea la Ithaca, scriitori români din exil*, București, Editura Globus, 1998.

[27] Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 314

BDD-A29582 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:06 UTC)